

#1 משנה אבות א:יח - רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום שנאמר (זכריה ח) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם

#2 משנה שם א:ב - שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים

#3 רבינו יונה שם - הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד - ר"ל שבשביל דברים אלו נברא העולם כי למטה הוא אומר על שלשה דברים העולם קיים ואינם אלו שזוכר כאן, על כן צריכין אנו לפרש כי עומד שאמרו ר"ל שנברא העולם בשבילם מפני שהם רצון הקב"ה, ר"ל שנברא העולם בשביל בריותיו שעתידין להיות רצון לפניו על ידי עשיית אלה הדברים, ואלו השלשה הם עמוד גדול שבשבילם יגיעו לכל הדברים שאמרו חז"ל שהעולם עומד בשבילם

#4 בית יוסף פתיחה לחו"מ - רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם קיים וכו' (סוף פרק קמא דאבות). פירש ה"ר יונה ז"ל אין פירושו שבשביל שלשה דברים אלו נברא העולם וכו'. וא"ת והלא בשלשה שנברא העולם יספיק לקיימו שמי שהוא סבה להוות הדבר כל שכן שיקיימו. וי"ל ששמעון הצדיק דבר כפי זמנו שהיה בית המקדש קיים ורבן שמעון בן גמליאל שהיה בזמן החרבן בא לומר שאע"פ שאין בית המקדש קיים ואין לנו עבודה וגם אין אנו יכולים לעסוק בתורה ובגמילות חסדים כראוי מפני עול הגלות מ"מ מתקיים העולם בשלשה אחרים שדומים להם... שהדין סבת קיום התורה שהעובר התורה יענישוהו בדין. והאמת תיקון לעבודה שע"י העבודה היתה השכינה שורה בינינו והיינו מושגחים ובשמירת האמת שהיא חותמו של הקדוש ברוך הוא נכיר ונתפלל אליו שהיא במקום עבודת הקרבנות. ועל השלום כנגד גמילות חסדים שמצד גמילות חסדים יהיה שלום שאל"כ העני יגזול... ואפשר לפרש שכל שלשה דברים שהזכיר רבן שמעון בן גמליאל הם בענין הדין, כי מה שאמר על הדין הוא תלוי בדין לדונו לאמתו, ועל האמת תלוי בעדים שלא יעידו שקר, ועל השלום תלוי בבעלי הדין לסלק מריבה מביניהם ולקבל עליהם את הדין בסבר פנים יפות

#5 דברים טז:יח - שִׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתְּרָלָךְ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשֹׁפְטוּ אֶת־הָעָם מִשִּׁפְט־צֶדֶק

#6 רמב"ן שם - כאשר יצעק המעוות יעמדו עליו הראויים לשפוט ובמשפטיהם ישפטוהו... והוסיף בכאן שוטרים, והם שיהיו נוגשים בדבר המשפט

#7 ספר המצוות להרמב"ם - והמצוה הקע"ו היא שצונו למנות שופטים ושוטרים שיכריחו לעשות מצוות התורה ויחזירו הנוטים מדרך האמת אליה על כרחם, ויצוו לעשות הטוב, ויזהירו מן הרע, ויעמידו הגדרים על העובר עד שלא יהיו מצות התורה ואזהרותיה צריכות לאמונת כל איש ואיש... וכן ימנו שוטרים ונוגשים בעם יסובבו בשוקים וברחובות ויביטו עניני העם בעסקיהם עד שלא יעשו עול ואפילו בדבר מועט

#8 מאירי פתיחה למס' סנהדרין - ...וענין המסכתא הוא אמנם לבאר ענין הדיינים והנהגתם בכל הדיינים הן דיני ממונות הן דיני נפשות וענין העדים שעל פי עדותם ידונו הדיינים את הדין ולבאר תכונת המיתות שנמסרו להם וכן כל הנדונין באיזו מיתה מהם הם נדונין ועל זה הצד יחלקו עניני המסכתא לששה חלקים הראשון לבאר ענין הדיינים כמה הם ומי הם הראויים לכך השני לבאר שיש קצת בני אדם שאינם תחת ממשלתם להיות הם יכולים לדון השלישי לבאר על איזה צד הן דיני ממונות במקום שאין שם בית דין מיוחד מפי סנהדרין ואלו עדים כשירים לדון על פי עדותם ועל איזה צד בודקין את העדים בדיני ממונות וגומרין את הדין על פי עדותם הרביעי דברים שיש בדיני נפשות יתר על דיני ממונות הן בענין הדיינים הן בחקירת העדים וכיצד בודקין וחוקרין בדיני נפשות וגומרין את הדין על פי עדותם החמישי בתכונת המיתות שנמסרו לבית דין והנדונין באיזו מיתה מאותם המיתות הם נידונין ויתגלגל על ידי אלו הדברים ענין ששי בקצת אמונות מענין נחלת העולם הבא להודיע שלא נפקעו הנידונין ממנה אע"פ שחטאו ומתו בעונם בידי אדם

#9 תוס' יום טוב הקדמה למס' סנהדרין - וכך כתבו התוספות ולשון סנהדרין ארמית נמצא פעמים רבות בתרגום ירושלמי ותרגום כתובים. ולדעת הר"ב בפירוש משנה י"א פרק בתרא דסוטה לשון עברי הוא והוא שם מורכב שונא הדרת פנים ושי"ן מתחלפת בסמ"ך

#10 פ' רע"ב מס' סוטה ט:יא - סנהדרין שם הדיינים - ונקראים סנהדרין ששונאים הדרת פנים בדין

#11 ערוך לנר סנהדרין ב. - ברש"י ד"ה גזילות דמשלח בו יד - ק"ל כיון דכפר בפקדון אמאי לא מקרי גזלן אפילו עדיין לא שלח בו יד שהרי אמרין ב"ק (קה:): הכופר בפקדון פסול לעדות מטעם גזלן ולא בעינן שכבר שלח בו יד... ולולא דמסתפינא היה נ"ל שנפל טעות בהעתקת רש"י ומה שכתב דמשלח צ"ל או ששלח ונקט רש"י תרי מיני גזילות בפקדון. שוב ראיתי בחידושי הר"ן שכתב וז"ל ולשון גזילות כולל כל מה שאדם זוכה לעצמו משל חבירו וכו' הן שחטף איזה חפץ או שלח יד או כפר בפקדון עכ"ל וזה כדברינו ולכן נלע"ד גם ברש"י יש להגיה כן או ששלח בה יד

#12 שיעורי ר' שמואל שם – מתנני דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה. פרש"י גזילות כופר בפקדון דמשלח בו יד הוי גזלן וכו' אבל לוח ולא שילם לא מיקרי גזלן דמלוה להוצאה ניתנה עכ"ל. מש"כ אבל לוח ולא שילם לא מיקרי גזלן, משמע דה"ה אם כפר במלוה דלא חשיב גזלן... והטעם כתב רש"י משום דמלוה להוצאה ניתנה, וא"כ אין כאן חפץ בעין אלא תביעת חוב, ולכן לא חשיב מעשה גזילה...

#13 מס' גיטין לו. - ומי איכא מידי, דמדאורייתא משמטא שביעית, והתקין הלל דלא משמטא? אמר אביי: בשביעית בזמן הזה, ורבי היא; דתניא, רבי אומר: (דברים טו) וזה דבר השמיטה שמוט - בשתי שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים, בזמן שאתה משמט קרקע - אתה משמט כספים, בזמן שאי אתה משמט קרקע - אי אתה משמט כספים; ותקינן רבנן דתשמט זכר לשביעית. ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, עמד והתקין פרוסבול. **ומי איכא מידי, דמדאורייתא לא משמטא שביעית, ותקינן רבנן דתשמט?** אמר אביי: שב ואל תעשה הוא. רבא אמר: הפקר ב"ד היה הפקר.

#14 רש"י שם ד"ה ואמור רבנן דתשמט - ונמצא הלוח גזלן על פיהם

#15 שו"ת אבני נזר חו"מ ס' א - הנה רש"י כתב במתנני גזילות כופר בפקדון דמשלח בו יד נקרא גזלן אבל כופר במלוה לא נקרא גזלן דמלוה להוצאה ניתנה. וצריך להבין הא בב"מ (קיא.) דכובש שכר שכיר עובר בלא תגזול אף דלא כפר מידי דבעין. אך כוונת רש"י דנהי דעובר בלא תגזול מ"מ לא נתחייב בהשבה.

#16 ברכת אברהם סנהדרין ב. וע' משנ"ת צברכ"א עמ"ס צ"מ (מי ע"צ) צענין כלתה שמירתו ע"י שליחות יד אוח וי, שצ"ארכו שס דכופר צפקדון אינו גזלן ממש אלא חייב צאונסין כגזלן, וסולח יד הוה גזלן, וכלשון הרמב"ם הרי זה גזלן ונתחייב צאונסין ונעשית הגזלה ברשותו כדין כל הגזלנים, ע"ש, לפ"י י"ל דל"ה גזלן ממש ככופר צפקדון, מיהו א"כ אין לריך להזכיר כלל ענין כופר צפקדון, ורק שליחות יד, ועוד דלגבי דיני גזלות מסתבר דגם אם ל"ה גזלן ממש אלא דין חיוב צאונסין כגזלן, גם צלי קניני גזלה, ג"כ הוה בכלל דיני גזלות בשלשה. ודברי רש"י שתלה כופר צפקדון בשליחות יד ל"ע.

#17 ס' מרגליות הים שם -

ג. רש"י ד"ה גזילות וחבלות בשלשה, גזילות כופר בפקדון כו' וכן החוטף מיד חבירו הוי גזלן כגון ויגזול את החנית מיד המצרי נקט רבינו שני סוגי גזילה, כופר וחוטף, להטעים מה שנקטה המשנה "גזילות וחבלות" לשון רבים ולא "גזילה וחבלה" כאשר נקטה אחרי כן "נזק ואונס", לכן העיר רש"י שבגזילה ישנם כמה סוגים, הכופר בפקדון ואינו מחזירו דהוי כגזול מרשות המפקיד שהמקום שבו הפקדון נחשב כרשות המפקיד (נע' ברא"ש פסחים פ"א סוף אות ד שכתב כיון שהשאלו הנפקד ביתו לשמירת מחונו קרינן ביה ביתו של המפקיד) או חוטף מיד חבירו, ובכללו גם גניבה ע' תוס' ב"ק פ"ד ב ד"ה אי נמי ושו"ת בית שלמה חו"מ סי' א. אמנם לכאורה איפכא הו"ל למינקט גזילות החוטף מיד חבירו כו' וכן כופר בפקדון כו' שהרי אמרו בב"ק ע"ט רע"א גזלן היכי דמי אמר ר' אבהו כגון ויגזול את החנית כו' וע' רש"י לק' כ"ו ב ד"ה גזלן דאורייתא, ביזמא ע"ד א ד"ה מדאורייתא ובב"מ קי"א א ד"ה גזל, אולם הנה לק' ע"ב אמרו שעיקר שלשה ילפינן מגזילה דכופר בפקדון דכתיב ג' פעמים אלהים בפרשת ונקרב בעה"ב אל האלהים, וברש"י דהאי קרא בשומר חנם וזה טוענו ששלח יד בפקדונו דהיינו גזילות, וכיון דמפקדון ילפינן נקט רש"י בראשונה הכופר בפקדון והוסיף וכן החוטף כו', ויעוין במגיד משנה שתמה על הרמב"ם שם למה נקט הך דב"ק ע"ט ויגזול את החנית כו' הרי מבואר בב"מ קי"א א שהכובש שכר שכיר עובר גם משום לא תגזול והרי הוא לא חטף מידו, וע' שו"ת חכם צבי סי' כ"ו.